

EDİRNELİ ÖRFİ'NİN LEYLÂ VE MECNÛN'U

Müberra GÜRGENDERELİ*

The Leyla ve Mecnun by Örfi from Edirne

The story of “Leyla ve Mecnun” which was written by an Iranian poet Nizami, has also been admired by Turkish poets and embroidered by more than thirty Turkish poets. One of these poets is the 18 th century poet Örfi from Edirne.

The two known copies of “Leyla ve Mecnun” by Örfi are in Edirne and Erzurum. We made the text analysis of the mesnevi depending on these two copies. Later we examined this small mesnevi written by Örfi under the influence of the stories by Nizami, Cami, Hatifi, Nevai, Fuzuli and Halife according to its form and content features.

Keyword: Örfi, Leyla ve Mecnun, Nizami, Edirne, Mesnevi.

Konusunu Arap edebiyatından alan Leylâ ve Mecnûn hikayesi X.yy'ın sonlarında İran'a geçmiş ve ilk defa büyük Fars şairi Nizâmî tarafından yazılmıştır. Türk edebiyatında otuzdan fazla şair tarafından işlenen ve çok sevilen bu güzel aşk hikayesi, XVIII.yy. divan şairi Örfi Mahmud Ağa tarafından da kısa bir mesnevi olarak kaleme alınmıştır.

Tarihçi, hattat ve şair olarak tanınan Örfi, Edirne Bostancıbaşı suhte Hacı Ali Ağa'nın oğludur. Edirne'de Bevvâbsinan mahallesinde doğmuş, bu şehirde büyümüş ve tahsil görmüştür. Bir süre bostancı ocağında kethüdalık yapan Örfi'ye 1728'de Damat İbrahim Paşa tarafından Lüleburgaz'da bulunan İbrahim Hanzade evkafı tevliyeti verilmiş fakat iki yıl sonra Patrona isyanında bu görev elinden alınmıştır. Şair, daha sonra Hadîka-i Hassâ bölükbaşılığında emekliye ayrılmış ve 1778'de ölmüştür.¹

* Dr . Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.

1 Örfi hakkında daha geniş bilgi için bks. Rifat Osman, *Edirne Rehnması*, Yay Râtıp Kazancığıl (1994), Türk Kutüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları No.15, Edirne. s.102; Osman Nuri Peremeci (1939), *Edirne Tarihi* Resimli Ay Matbaası, İstanbul, s 272; Turk Ansiklopedisi (1977)

Örfî'nin tarih alanında, insanın yaratılışından H.1070 (M.1659-1660) yıllarına kadar gelen, içinde Osmanlı Devleti tarihinin de yer aldığı iki ciltlik genel bir tarih olan "Mefhûmü't-tevârih" ve III.Mustafa'ya takdim ettiği "Edirne tarihçesi" adıyla tanınan "Berâ-yı Şehr-i Edirne" adlı iki eseri bulunmaktadır.

Tarihçiliği yanında verimli bir divan şairi olan Örfî'nin bir Divan'ı² ile Mahabbetnâme, Nasihatnâme ve Leylâ vü Mecnûn adlı üç küçük mesnevisi vardır. Bu üç mesnevi Edirne Selimiye Kütüphanesi T.Y. 2195 no'lu mecmuada 85b-98a numaralı varaklar arasında bulunmaktadır. Leylâ vü Mecnûn mesnevisi bu mecmuada 89b-96b varakları arasında 216 beyitlik bir mesnevidir. Eserin diğer nüshası ise A.Sırrı Levend'in özel kütüphanesinde bulunan ve bugüne kadar tek olarak bilinen nüshadır.³ 195 beyitlik bu nüsha için A.Sırrı Levend bir tanıtım yazısı yazmıştır.⁴

Eserin yeni bulduğumuz Edirne nüshasının özelliği, Erzurum nüshasından 21 beyit fazla olması ve klasik mesnevilerde bulunan konu başlıklarının mevcudiyetidir. Ayrıca Selimiye nüshasında hikaye daha güzel ve renkli anlatılmıştır.

Örfî'nin Leylâ ve Mecnûnu'ndan ilk defa Ali Kemal, Örfî divanında gördüğü bir takrîze dayanarak Peyâm-ı Sabah'ta bahseder. Takrîzi yazan eski Budin kadısı Kilisli İbrahim, Örfî'nin her iki tarihini de övdükten sonra Leylâ ve Mecnûn hakkında şunları söyler. "Âsâr-ı manzûmeleri kesret üzere olup hattâ ahvâl-i Leylâ ve Mecnûn'u dahi mesnevî-i rengîn ve ebyât-ı fâhire ile beyânları neşât-âver-i 'urefâdır."⁵

Fars ve Türk edebiyatlarında Leylâ ve Mecnûn mesnevisini yazan şairler eserlerine yeni motifler eklemekle birlikte esas olarak Nizâmî'yi örnek almışlardır. Edebiyatımızda Nizâmî'den sonra en çok takip edilen şairler Hâtîfî ve Câmî olmuştur. Örfî ise Nizâmî, Câmî ve Hâtîfî'den faydalanmakla birlikte bu

Örfî Mahmud Ağa mad., Milli Eğitim Basımevi, Ankara, C.XXVI, s. 272; Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1990): *Örfî Mahmud Ağa mad.*, Dergah Yayınları, İstanbul, C.7, s.193; Mustakimzade Süleyman Saadetin (1928): *Tuhfe-i Hattâtîn*, İstanbul, s. 513; *Ramuz ve Âdâb-ı Zurfâsî*, hzl.Sadık Erdem (1994): Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı 79, Ankara, s.222; Mehmed Süreyya (1311): *Sicill-i Osmânî*, İstanbul, s.454; Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, hzl: A.F. Yavuz, İ. Özen(1972),Meral Yayınları, İstanbul, C.3, s.6.; Ahmed Bâdî Efendi *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, C.2, s.177, Edirne Selimiye Kütüphanesi TY.2315; Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev.Coşkun Üçok (1982), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 435, Ankara, s. 333.

2 Divan, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY.411, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi-2667.
3 Örfî, *Leylâ vü Mecnûn*, Atatürk Üniversitesi S.Özege Kütüphanesi, Agh Sırrı Levend Yazmaları, No:441 (Mesnevi, içinde bulunduğu mecmuanın 97b-101b varakları arasındadır.)
4 A.Sırrı Levend, (1951): "Örfî'nin Leyla ve Mecnun'u", *Türk Dili*, Ankara, C.1, S.1-12
5 A.Sırrı Levend, (1957): "Türk Edebiyatında Leylâ ve Mecnûn yazan şairler", *TDAY Belleten*, Ankara. s.113; Levend, (1951:675).

eserlerdeki motiflerin çoğunu atmış, böylece küçük bir eser meydana getirmiştir. Leylâ ve Mecnûn hikayesini ilk defa kaleme alan Nizâmî, mesnevisini aruzun “mef’ûlü mefâilün faûlün” kalıbıyla yazmıştır. Hindû’nun dışındaki diğer Fars şairleri de bu vezni kullanmıştır. Yalnız Hindû eseri için “mefâilün mefâilün faûlün” veznini tercih etmiştir. Türk şairlerinin çoğu da vezinde Nizâmî’ye uymuştur. Örfî ile birlikte Şâhidî, Hamdullah Hamdi, Ahmed Rızvan, Lârendeli Hamdî ve Nâkâm, Hindû’nun seçtiği vezni kullanmışlardır.

Mesnevi boyunca bu vezni kullanan Örfî, 39-44.beyitler arasında aynı vezinde bir gazel söylemiştir. Eserde vezin bozukluklarına pek rastlanmaz. Özellikle “Leylî, gehî” kelimelerindeki zihafklar ve Türkçe kelimelerdeki imalelerin dışında vezin bozuklukları görülmez. Metin tespitinde “Leylî, gehî” gibi kelimeler orijinal halleriyle alınmış, zihafklar gösterilmemiştir.

Örfî’nin Leylâ ve Mecnûn mesnevisi diğer Leylâ ve Mecnûn’lara göre çok dar kapsamlıdır. “*Şâir eserine Nizâmî’yi taklitle başlamış, bir çok konuyu çıkarmak suretiyle küçük bir eser ortaya koymuştur*”⁶. Tevhîd, na’t, münâcât ve sebab-i te’lif bölümleri bulunmayan eser, aynı okulda okuyan Leylâ ve Kays’ın birbirlerine âşık olmalarıyla başlar. Örfî, bu motifi Nizâmî’den aynen almıştır. Arkasından Kays’ın âşıklığı ve bu sırrın halk arasında yayılması anlatılır. Bu bölüm ise Hâtifî ve Halîfe’nin Leylâ ve Mecnûn’larına benzer. Örfî’de geçen,

Bu hâlet giderek oldı nümâyân
Bu râzun ketmine olmadı imkân

İfadesi Halîfe’de şöyledir:

Dilden dile düşdi bu fesâne
Virdoldı bu kıssa her zebâne⁷

Yine Hâtifî ve Halîfe’de geçen Leylâ ile Kays’ın aşkının rakip tarafından Leylâ’nın babasına haber verilmesi motifi Örfî’de şöyledir:

Rakîb-i rû-siyâhun biri nâgâh
Bu sırra oldı çün bi’l-cümle âgâh
Didi kim vâlid-i Leylâya hayfâ
Kızun itdi seni bed-nâm u rûsvâ

Leylâ’nın babası kızı ile Kays’ın aşkını duyunca hanımına çıkışarak kızın dışarı çıkmasını yasaklar. Leylâ’yı göremeyen Kays, mecnûna döner, ağlayıp inlemeye başlar. Çocuklar onunla alay edip başını taşla yararlar ve ekmeğini

6 Levend. (1951: 673); Asgar Dilberpür , Çeviren. M Fatih Köksal. (1999). “Türk Edebiyatında Nizâmî’nin Takipçileri ve Hamsesine Nazire Yazanlar”, *Turkluk Bilim Araştırmaları*, Sivas, s. 225

7 A.Sırrı Levend (1959): *Arap Fars ve Türk Edebiyatlarında Leyla ve Mecnun Hikayesi*, İş Bankası Yayınları, Ankara, s. 303

elinden alırlar. “*Mecnûn’un çocuklar tarafından taşlanması motifi, Halîfe’nin Leylâ ve Mecnûn’unda da mevcuttur.*”⁸

Kays’ın dostlarından birisi “Leylâ çok güzel değil, çocukların bile maskarası oldun, gel bu sevdadan vazgeç, sana daha güzellerini bulayım” der. Kays ise cevap olarak, “Onun güzelliği herkese görünmez, sen gel de benim gözümde ona bak” diyerek kendini dağlara vurur. Onun bu haline acıyan ailesi ve akrabaları, Leylâ’yı babasından istemeye giderler fakat “Kays delidir” diye olumsuz cevap alırlar. Bunun üzerine kızı savaşıarak almaya karar verirler. Çöllerden dönen Mecnûn, Leylâ’nın kabilesinin üzerine yürüyecekken Leylâ’nın hayalini görüp kendi kabilesiyle savaşmaya başlar. Kabile bu hali görünce geri çekilir, Kays da çöllere dönerek vahşi hayvanlarla dostluk etmeyi sürdürür.

Leylâ’yı isteme, kabilesiyle savaş, vahşi hayvanlarla arkadaşlık gibi vakalar hemen hemen bütün Leylâ ve Mecnûn’larda değişik şekillerde yer alır.⁹ Fakat Örfî diğer mesnevilerde yer alan Nevfel’i hikayeden atmış, iki kabileyi birbiriyle karşılaştırmıştır.

Yazılmış hamsede işbu hikâyet
Bu vech üzre ki itmişler rivâyet

beytiyle Nizâmî’nin Hamsesine ve Leylâ ve Mecnûnu’na işaret eden Örfî, - Halîfe’nin eseri hariç- yine bütün Leylâ ve Mecnûn’larda yer alan Kâbe motifini işler. Kays’ı iyileşmesi için Kâbe’ye götürülen babası, onun Allah’a aşkını arttırması için yalvardığını görünce iflah olmayacağını anlar ve geri döner. Mecnûn’un Kâbe’de söylediği,

Bana derd-i mahabbet hoş devâdur
Belâ-yı ‘ışkı gönlümde safâdur

İlâhî Leylî ‘ışkını itme zâ’il
Çün itdün kenz-i ‘ışka Kaysı nâ’il

Benüm ‘ışkum Hudâyâ izdiyâd it
Derûnum ‘ışk-ı Leylî ile şâd it

beyitleri bize Fuzûlî’nin,

Yâ Rab belâ-yı ‘ışk ile kıl âşinâ beni
Bir dem belâ-yı ‘ışkdan itme cüdâ beni

beytiyle başlayan meşhur gazelini hatırlatır.

Mecnûn bir gün Leylâ’nın halka yemek dağıttığını haber alınca elinde çanağı ile Leylâ’nın önüne gider. Mecnûn’u tanıyan Leylâ, çanağa bir kepçe vurup kırar. Bu halden çok memnun olan Kays, “yâr beni halk ile bir tutmadı, bana aş vermeyerek sizden farklı olduğumu gösterdi” der. “*Mecnun’un elinde çanakla aş*

8 Levend. (1959. 303).

9 Levend. (1951.676)

almak üzere *Leylâ*'ya gitmesi motifi *Câmî*'den alınmıştır.¹⁰ Yine bu motif *Halîfe*'nin *Leylâ* ve *Mecnûn*'unda ayrı bir vaka olarak geçer.¹¹

Leylâ'nın bu lutfundan memnun olarak yine dağlara dönen *Mecnûn* ilâhî aşka ulaşır. Kaysın bu halleri *Leylâ*'ya malum olur ve *Mecnûn*'a ulaşmak için dua eder. Bir gece kabilesiyle çölde giderken fırtına kopar ve devesi onu *Mecnûn*'a götürür. *Mecnûn*'u etrafında birçok hayvanla gören *Leylâ*, vuslat talep eder. İlâhî aşka ulaşmış olan *Mecnûn*, onu tanımaz ve “kimsin” diye sorar. *Leylâ* kendini tanıntınca da “yâ *Leylâ*” diye bir nara atar. *Leylâ* dağa bakınca görür ki her taraf binlerce *Leylâ* ile dolmuştur ve her biri *Mecnûn*'a “lebbeyk” demektedir. *Mecnûn*, *Leylâ*'ya “sen git , ben seni ararken *Mevlâ*'yı buldum” der ve hikaye hakiki aşkın hallerinin anlatılmasıyla sona erer.

Leylâ'nın *Mecnûn*'u arayıp bulmak üzere sahraya çıkması, devesinin kervandan ayrı düşmesi, nihayet *Mecnûn*'u bulunca visal istemesi, Emir *Hüsrev*'den başlayarak *Câmî*, *Nevâ'î*, *Hâtîfî* ve *Fuzûlî*'nin mesnevilerinde bazı farklarla vardır. Burada şair daha fazla *Hâtîfî*'ye bağlı kalmıştır.¹² *Mecnûn*'un gerçek aşka ulaşması hemen hemen bütün şairlerde mevcuttur. Türk şairlerinin eserlerinde tip ve karakter değişikliği pek yoktur. *Mecnûn*, *Nizâmî*'nin çizdiği yolda tasvir edilmekle birlikte aradaki aşkın mecâzî değil gerçek olduğu düşüncesi üzerinde ısrarla durulmuştur. İkiliğin ortadan kalktığı, senliğin ve benliğin kalmadığı, iki vücudun bir olduğu *Mecnûn*'a her fırsatta söylenir.¹³ *Örfî*'nin mesnevisinde geçen ve hakiki aşkı en güzel özetleyen,

Yürü *Leylâ* ki ben *Mevlâyı* buldum
Ararken katreyi deryâyı buldum

beytindeki duygular, *Gülşehrî*'nin *Mantıkuttayr*'ında,

Mecnûn'un istediği *Mevlâyı*di
Tek arada vâsıta *Leylâyı*di¹⁴

Aşık Paşa'nın *Garibnâme*'sinde,

Leylî *Leylî* dir iken *Mecnûn* dili
Dile *Mevlî* geldi gitdi müşkili
Mevlî aksi oldı *Mecnûn* gördüğü
Leylî dip şol ışkına cân virdüğü¹⁵

Şâhidî'nin *Leylâ* ve *Mecnûn*'unda,

Bu ise *Leylî* dahi var mı *Leylî*
Ki rûh-ı âşıkâ ide tecellî
Çü birdür ‘ışk ile ma‘şûk u ‘âşık

10 Levend, (1959: 332).

11 Levend, (1959: 304); Levend, (1951: 676).

12 Levend, (1951:676).

13 Levend, (1959:378).

14 Levend, (1959:105)

15 Levend, (1959.107)

İki Leylî degül bunda yaraşık¹⁶
 Fuzûlî'nin Leylâ ve Mecnûn'unda,
 Bende olan âşikâr sensen
 Ben hod yogam ol ki var sensen
 Ger ben ben isem nesen sen ey yâr
 Ver sen sen isen neyem men-i zâr¹⁷

şeklinde geçer.

Örfî'nin Leylâ ve Mecnûn'unda kahraman sayısı azdır. Ana kahramanlar olan Leylâ ve Mecnûn'un dışındaki kahramanlar; Leylânın babası ve annesi, Mecnûn'un babası ve annesi, akrabaları, rakib, Mecnûn'un bir ahbabı ve babasına Mecnûn'u Kabe'ye götürmesini söyleyen kişi olarak belirlenebilir.

Uzun terkiplerin ve fazla yabancı kelimenin bulunmadığı sade bir dille yazılan mesnevide samimi ifadeler ve halk söyleyişlerine de yer verilmiştir. Sevişmek(22), salıvirmek(18), esirmek(110) gibi orijinal Türkçe ifadelerin yanında azizüm(53), birâder(82) gibi samimi hitaplara da rastlanır. Eserde deyimlerin fazlalığı da dikkat çekicidir. Mesnevide yer alan deyimler şunlardır: Birbirine harîdâr ol-(6), sabr u kararı olma-(12), el vir-(16), mecâli kalma-(19), girîbânın çâk eyle-(20), şikest-i ırz it-(22), efkâr al-(27), hayâle al-(30), kıyâmetler kopar-(32), tesellâ bul-(33), zencire ur-(46,75), el çek-(54), kerem kıl-(69), rızâ vir-(71), hevâdâr ol-(108), kafadâr ol-(108), giriftâr it-(115), sa'âdet bul-(126), du'â al-(127), âh et-(148), ihsân al-(157), gönülden kes-(181), kemâl bul-(181), derûnî âteşle tol-(185), gözünden git-(186), kıyâmet kop-(190), başını alıp git-(192), etrâfın al-(195), yol aç-(197), tesellâ vir-(199), elin ayağın öp-(200), elinden tut-(207), nara ur-(208), gözünden perdeyi ref' it-(209).

Bu çalışmamızla, kaynaklarda ve bugüne kadar yapılan çalışmalarda sadece Erzurum nüshası bilinen Örfî'nin Leylâ ve Mecnûnunun Edirne nüshası hakkında bilgi verilmiştir. Bu nüshaların karşılaştırmalı metin tespiti, bu tespitten yola çıkarak da mesnevinin şekil, muhteva ve dil incelemesi yapılmıştır. Bu küçük mesnevi diğer Leylâ ve Mecnûn mesnevileriyle karşılaştırılmış, ortak özellikleri ve ayrıldıkları noktalar gösterilmeye çalışılmıştır.

KISSA-İ LEYLÂ VE MECNUN

S. Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndeki nüsha

E. Erzurum Atatürk Üniversitesi, S.Özege Kütüphanesi'ndeki nüsha

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe'ülün

16 Levend. (1959:127).

17 Abdülkadir Karahan (1995) *Fuzûlî Muhittü, Hayatı ve Şahsiyeti* Kültür Bakanlığı Yayınları 1093. Ankara, s. 170.

1. İdenler Kays u Leylâyı hikâyet
Bu resme itdiler naql u rivâyet
2. Kabâ'ilden idiler Kays u Leylâ
Okurlaridiler mektebde hattâ¹⁸
3. O vakte irdi kim bu iki ma'sûm
İkisi dahı oldu 'ışka mefhûm
4. Çün okundi kitâb-ı 'ışk u hâlet
Bilindi n'idügi fenn-i maḥabbet¹⁹
5. Bırı ma'sûka oldu biri 'âşık
Biri Leylâ biri Mecnûn-ı şâdık²⁰
6. Bırı bıine oldılar ḥarîdâr²¹
Metâ'-ı vuşlata ḳuruldı bāzâr
7. Birisi maḫhar-ı nâz oldu farzâ
Birisi de niyâza oldu gūyâ
8. Gehî imâ gehî 'arz-ı maḥabbet
Girişme gâhî cilve gâhî ḫayret
9. Cemâl-i Leylîyi gördükçe Mecnûn
Olurdu şevḳ-i 'ışkı dilde efvûn²²
10. O gül-ruḫsârını seyr itse tenhâ
Anı bülbül gibi eylerdi şeydâ²³
11. O ḫüsni itmese bir laḫza seyrân
İderdi nâlelerle zâr u efvân²⁴
12. Çün olmaz 'âşıkuñ şabr u ḳarârı
Yüzin görmezse eyler oldu zârı
13. Bu ḫâlet giderek oldu nümâyân
Bu râzuñ ketmine olmadı imkân

Ser-â-ser 'ışk-ı Mecnûn u
Leylâyı peder-i Leylâya ḫaber
virdüklerinde Mecnûna 'arz-ı dîdâr
itmemege Leylâya muḫkem
tenbîh virdükleridür.²⁵
14. Raḳîb-i rû-siyâhuñ biri nâgâh
Bu sırra oldu çün bi'l-cümle âgâh²⁶
15. Didi kim vâlid-ı Leylâya ḫayfâ
Ḳızıuñ itdi seni bed-nâm u rûsvâ²⁷
16. Ḳızıuñla Ḳaysa el virdi maḥabbet
Ya sende yok mıdur nâmûs u 'ızzet²⁸
17. Eđer var ise nâmûs ile 'âruñ
Nedür mektebde kârı ol nigâruñ
18. Şalıvirme ol âhûyı yabâna
Şikâr eyler anı Ḳays-ı yegâne
19. İştidi vâlid-i Leylâ bu ḫâlî²⁹
Sûkûn u şabra ḳalmadı mecâlî³⁰
20. Ḳarargâhına irişdi ḡazabnâk
Giribânın elemle eyledi çâk³¹
21. Didi ḫâtûnına lâyıḳ mıdur âh
Ki Leylâ ḫâline olmaduñ âgâh

18 İkisi okudu bir ḫ'âcede tâ E

19 Beyit E'de yoktur

20 biri Mecnûn-ı şâdık: birisi Ḳays-ı şâdık
E

21 oldılar çün oldu E

22 şevḳ-ı 'ışkı dilde efvûn: ḫalka-ı zülfine
meflûn S

23 Beyit E'de yoktur.

24 Beyit E'de yoktur.

25 Başlık E'de yoktur

26 Didi kim vâlid-ı Leylâya ey vâh E

27 Beyit E'de yoktur

28 Ḳızıuñla Ḳays okur ders-ı maḥabbet
Seni rusvâ ıder bu ḫâlet elbet E

29 bu ḫâlî bu pendî E

30 Bu nuşh oldu anuñ ḡâyet pesendî E

31 Hemândem menziline geldi ol merd
Ḡazabla soyledi ḫâtûnına serd E

162. Görince 'āşıkın Leylā-yı mümtāz.¹⁰⁸
Yine Mecnuna itdi bir 'aceb nāz.¹⁰⁹

163. Çanağa urdı bir kefçe o dildār
Şikest eyledi anı da gönülvār

164. Görenler didiler Mecnūna hālī
Bu midur çekdüğüñ derdüñ me'ālī

165. Hacı̄l itdi seni ey merd bizden
Neden dil virdüñ ol mekkāreye sen

166. Tebessüm eyledi Mecnūn-ı ser-bāz
Didi kim siz degülsüz vākıf-ı rāz

167. Baña da aş vireydi şimdi dilber
Sizüñle olmuş idüm bes berāber

168. Beni şād itdi elţāf ile cānān
Ki kılmadı beni hālķile yeksān.¹¹⁰

169. 'Acebdür nükte-i 'ışķ u maħabbet
Niçe esrārı var anuñ hāķīķat

170. Bu vech üzre diyüp Mecnūn-ı şeydā.¹¹¹
Firāz-ı kūha çıķdı gitdi tenhā

Mecnūnuñ dā'ire-i hāķīķatde ķadem-nihāde itmesiyle 'ışķ-ı mecāzdan rū-gerdān ve kemāl-i maħabbet-i Allah ile mazhar-ı ihsān olduğıdur.¹¹²

171. Yine Leylī diyü eylerdi efgān.¹¹³
'Acā'ib şavt ile Mecnūn-ı nālān.¹¹⁴

172. Hemān czķārı Leylā idi tahķīķ
İrişdi 'āķıbet peygām-ı tevfiķ

173. Muħaķķaķ bıdı kim Mecnūn-ı dānā.¹¹⁵
Olur ecsād-ı 'ālem cümle ifnā.¹¹⁶

174. Beķā yok görinen hüsniyle yāruñ
Fenā bulur cemālī her niğāruñ.¹¹⁷

175. Gözi görmez olur elbette āħir
Cihānda ķalmaya manzūr u nāzır.¹¹⁸

176. Gözinden seyr iden kimdür cemālī
Görinen şüretüñ kimdür me'ālī.¹¹⁹

177. Bilince Leylī-yi mümtāzı fānī
Derünından çıķardı cümle anı.¹²⁰

178. Seven kim sevilen kim oldu ma'lūm
Hāķīķatde bir imiş cümle mefhūm

179. Bu ilhām olıcaķ gitdi mecāzı
Hudāya eyledi cümle niyāzı.¹²¹

180. Ki yā Leylā dir iken didi Mevlā.¹²²
Anuñla bile şebīh itdi eşyā.¹²³

181. Gönülden kesdi ğayre iştiğālī
Kemāl-i 'ışķ ile buldı kemālī.¹²⁴

Mecnūnuñ 'ışķı derün-ı Leylāya te'sīr itmekle vişāl-i Mecnūna talebkār vü nāķasıyla firāz-ı kūhsārda meclis-i Mecnūna dāhil olduğıdur.¹²⁵

182. Rivāyet olunur ki Leylī nāğāh
İderken ħasret-i Mecnūn ile āh.¹²⁶

115 Mecnūn-ı dānā: Leylāyı fānī E

116 Kı rūh olmasa cān ister mi anı E

117 Beyit E'de yoktur.

118 Beyit E'de yoktur.

119 Beyit S'de yoktur.

120 Beyit E'de yoktur.

121 Cümle niyāzı: zıkr ü niyāzı E

122 dir iken didi Mevlā: diyü eylerken efgān E

123 Didi yā Hāzret-i Mevlā-yı sübhān E

124 Beyit E'de yoktur.

125 Başlık E'de yoktur.

126 Beyit S'de yoktur.

108 'āşıkın ħande-leb E

109 O demde yine itdi şive-i nāz E

110 ħalk ile. herkesle S

111 Mecnūn-ı şeydā: eylerdi feryād E

112 Başlık E'de yoktur.

113 efgān feryād E

114 mecnun-ı nālān: ol merd-i āzād E

183. Maḥabbet eyledi Leylâya te'sîr
Bulamadı anuñ def'ine tedbir¹²⁷
184. Düşürdi ıztırâba anı ḥâlet
Ki ḳalmadı vücûdında liyâḳat¹²⁸
185. Derûnı ųoldı bir âteşle gûyâ
Sirişki itmedi ol nârı iųfâ
186. Dükendi ųâḳat u ųabr u mecâlî
Gözinden gitmedi Ḳaysuñ ḥayâlî¹²⁹
187. Derûnı eyledi Ḥaḳḳa münâcât
Didi Mecnûn ile olam mülâḳât¹³⁰
188. ųalebkar oldu çün Mecnûnı Leylâ
Irişdürdi anı maḳşûda Mevlâ
189. Ḳabîle bir gice yolda giderken¹³¹
Nigârûñ nâḳasın âdem güderken
190. Bi-emri'llâh o ųeb ḳopdı ḳıyâmet¹³²
Derûn-ı dehri pür ḳıldı mehâbet¹³³
191. Ki ra'd ü berk ü seylâb-ı maųardan
Unutdı birbirin ḥavf u ḥaųardan
192. Şütür aldı başını gitti bî-râh
Anuñ üstinde idi ya'ni ol mâh¹³⁴
193. Şikest itdi 'inânın şüt(ü)r-i Leylâ
Alup Leylâyı ḳıḳdı gitti tenhâ¹³⁵
194. Irişdi ųubḥa dek nâḳayla Leylâ
Makâm-ı Ḳaysa kim ezḳarı Mevlâ
195. İraḳdan gördi Ḳaysı zâr u nâlân
Anuñ eųrâfın almış bunca ḥayvân¹³⁶
196. Çökerdi nâḳasın oldu piyâde
Yüridi kim vara ol nâ-murâda
197. Görince Leylîyi bunca bahâyim
Yol açdı her birisi oldı ḳâ'im¹³⁷
198. Gidüp her birisi bir semte nâgâh¹³⁸
Yüridi bezm-i Ḳaysa vardı ol mâh
199. Zemîn bûs iderek riḳḳatle Leylâ¹³⁹
Şarıldı Ḳaysa kim vire tesellâ¹⁴⁰
200. Elin ayağın opdı zâr u gıryân
Dıdı kim işte geldum saña nâlân
201. Yeter çekduñ benümçün bunca zahmet¹⁴¹
Irişdi hamdul'llâh rûz-ı vuslat¹⁴²
202. Didi Mecnûn aña sen kimsin âyâ
Nigârâ ben seni bilmedüm aşlâ¹⁴³
203. Ne yirdensin kimüñ neslisin ey mâh
Seni farḳ idemedüm birdür Allâh
204. Didi Leylâyam olduñ baña Mecnûn
Seni leylâ-yı zülfüm itdi meftûn
205. Benem ol Leylî kim olduñ dilefkâr¹⁴⁴
Degül midür benüm çün itdügüñ zâr
206. İştidi bu sözi Mecnûn-ı kâmil
Ki ser-menzilüñe maḳşûda vâşıl

127 Beyit E'de yoktur

128 Beyit E'de yoktur.

129 Beyit S'de yoktur.

130 Mecnûn ile olam. kim Ḳaysa olayum
E

131 bir gice yolda kârbân olmuş E

132 kopdı ḳıyâmet bir zûlmet oldu E

133 Bu mısra yerine E'de 191 Beyitün 2
mısraı gorulmektedir 191 beyit E'de
yoktur

134 Beyit S'de yoktur

135 Beyit E'de yoktur

136 eųrâfın eųrâfuñ E

137 yol açdı. yerinden E

138 Hemân çekdi derûnı Leylî bir âh S

139 bûs iderek riḳḳatle bûs itdi riḳḳat ile
E

140 vire. bula E

141 bunca zahmet. derd-i ḥasret E

142 irişdi görüldi E. rûz-ı vuşlat vakt-i
vuşlat E143 ben seni bilmedum. bilmedüm ben seni
E

144 dilefkâr gırlfâr E

207. Nevāzişle elinden tıttı nāgāh
Derūnī çekdi bir āh-ı sehergāh
208. Hemān yā Leylī diyü urdı na`ra
Didi Leylāya baq eṭrāf-ı kūha ¹⁴⁵
209. O dem eṭrāf-ı kūha baqdı Leylā
Gözinden perdeyi ref` itdi Mevlā ¹⁴⁶
209. Anı gördi ki kendi gibi Leylā
Nice biñ duḡter-i pākize-sīmā ¹⁴⁷
210. Dimekte her biri Mecnūna Lebbeyk
Ki dirler idi ol meftūna Lebbeyk
211. Dönüp Leylāya didi Qays-ı `aşıq ¹⁴⁸
Cefañ itdi beni bu luṭfa lāyık
212. Nīgārā seyr idüp gördün mi ḡālī
Ḥaḡīḡat `ıṣḡınuñ budur me`ālī
213. Yüri Leylā ki ben Mevlāyı buldum
Ararken ḡaṭreyi deryāyı buldum
214. Bu sözler sergüzeşt-i ehl-i ḡāldür ¹⁴⁹
Bu menzil şāḡibi ehl-i kemāldür ¹⁵⁰

145 Ki yā Leylī diyü bir na`ra urdı
Ol istıḡrāḡ ile bir laḡza durdı E

146 Beyit S`de yoktur.

147 Anı gördi ki her sū bunca ḡūbān
Olup bu deñlü Leylālar nümāyān E

148 didi- baqdı E

149 bu sözler: bular hep E

150 Anuñ esrārını bilmek maḡāldür E